

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas sex motionsyrkanden om socialavgifter väckta under den allmänna motionstiden 1998. Flertalet rör frågan om reducerade socialavgifter för trädgårdsnäringen. Därutöver behandlas ett motionsyrkande som rör krav på att i avgiftssammanhang likställa ersättning som utges från annan ideell förening än idrottsförening med ersättning från en idrottsförening.

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden.

Till betänkandet har fogats två reservationer.

Motioner väckta under allmänna motionstiden 1998

1998/99:Sf231 av Leif Jakobsson (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av skattelagstiftningen i det syfte som i motionen framförts om skatteregler för föreningsledare.

1998/99:MJ224 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

32. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om arbetsgivar- och sociala avgifter för säsonganställd personal.

1998/99:MJ241 av Caroline Hagström (kd) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om arbetsgivar- och sociala avgifter för säsonganställd personal.

1998/99:MJ255 av Göte Jonsson m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om nedsättning av arbetsgivaravgiften i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:N238 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den lönesumma som ger rätt till reducerad arbetsgivaravgift skall beräknas på den årliga lönesumman för att inte missgynna säsonganställningar.

1998/99:Sk306 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om arbetsgivaravgifter för företag med säsongvariationer.

Utskottet

Allmänt om socialavgifter

Socialavgifter betalas enligt lagen (1981:691) om socialavgifter (SAL) i form av arbetsgivaravgifter och egenavgifter.

Den totala avgiftssumman för arbetsgivare är för innevarande år 25,02 % av avgiftsunderlaget.

En egenföretagare betalar för år 1999 socialavgifter med 23,21 % av avgiftsunderlaget. Avgifterna beräknas i princip på inkomsten av annat förvärvsarbete.

Som framgår nedan har såväl arbetsgivare som den som har inkomst av annat förvärvsarbete rätt att vid avgiftsberäkningen göra avdrag på visst sätt på avgiftsunderlaget.

Arbetsgivare skall vidare enligt lagen (1994:1920) om allmän löneavgift för varje år betala en allmän löneavgift som för år 1999 utgör 8,04 % av underlaget, dvs. av arbetsgivaren utgiven lön m.m.

Enligt lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift skall den som har inkomst av anställning eller annat förvärvsarbete under år 1999 betala allmän pensionsavgift med 6,95 % av avgiftsunderlaget.

Socialavgifter och trädgårdsnäringen

Gällande ordning

Sedan den 1 januari 1997 gäller enligt 2 kap. 5 a § SAL att en arbetsgivare vid beräkning av arbetsgivaravgifter varje månad får göra avdrag med 5 % av avgiftsunderlaget, dock högst 2 500 kr. Den 1 januari 1998 höjdes det högsta belopp med vilket avdrag får göras till 3 550 kr. Vid beräkningen av egenavgifter får enligt 3 kap. 5 a § SAL avdrag göras med 5 % av avgiftsunderlaget, dock högst med 9 000 kr per år.

Vid bestämmande av avgiftsunderlaget skall enligt 2 kap. 4 § och 3 kap. 5 § SAL bortses bl.a. från ersättning till en och samme arbetstagare respektive från ersättning för arbete för någon annans räkning om ersättningen under året inte uppgått till 1 000 kr. I fråga om egenavgifter gäller dock inte detta om ersättningen utgör inkomst av näringsverksamhet. Enligt 3 kap. 2 § andra stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) gäller motsvarande gräns vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst av anställning respektive av annat förvärvsarbete. En sådan gräns gäller även för pensionsgrundande inkomst enligt 2 kap. 9 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (LIP). Sistnämnda lag har i denna del trätt i kraft den 1 januari 1999.

Av SAL följer vidare att arbetsgivare har att betala avgifter på inkomster för arbete utfört i Sverige.

Enligt 1 kap. 3 § (AFL) har i princip endast personer som är bosatta i Sverige rätt till förmåner enligt AFL. Detsamma gäller i fråga om intjänande av inkomstgrundad ålderspension enligt 1 kap. 4 § LIP. Enligt förordning (EEG) nr 1408/71 omfattas enligt huvudprincipen den enskilde av lagstiftningen i den stat där han eller hon förvärvsarbetar. Det innebär att för

EU/EES-medborgare kan nämnda bosättningskrav inte upprätthållas. Motsvarande kan gälla även för personer som omfattas av en överenskommelse om social trygghet som Sverige ingått med annan stat.

Motionerna

Göte Jonsson m.fl. (m) begär i motion MJ255 yrkande 2 förslag om nedsättning av arbetsgivaravgiften. Enligt motionärerna tvingas trädgårdsodlarna betala fulla socialavgifter för arbetskraft från länder utanför EU trots att dessa inte får tillgodogöra sig trygghetssystemet i dess helhet. Vidare tillämpas enligt motionärerna i flera EU-länder betydande lättnader i avgiftsuttaget på tillfälligt anställd skördearbetskraft. Den i Sverige avgiftsfria lönegränsen på 1 000 kr, som gällt sedan år 1985, bör mot bakgrund härav omprövas. Motionärerna framhåller vidare att nedsättningen av socialavgifterna med 5 procentenheter missgynnar företag med säsongsvariationer eftersom dessa inte kan utnyttja nedsättningen på samma sätt som företag med jämn sysselsättning under hela året. Nedsättningen bör därför baseras på årslönesumman i stället för per månad.

I motion MJ224 av Alf Svensson m.fl. (kd) begärs i yrkande 32 ett tillkännagivande om arbetsgivar- och socialavgifter för säsonganställd personal. Motionärerna framhåller att arbetsgivaravgifterna i de flesta EU-länderna är reducerade för sådan personal. Med hänsyn härtill anser de att regeringen bör återkomma med förslag om minskade avgifter för säsonganställd personal liksom med förslag som ger möjlighet för företag med säsongsysselsättning att utnyttja avgiftsnedsättningen fullt ut. Ett i princip likalydande yrkande återfinns i motion MJ241 yrkande 4 av Caroline Hagström (kd).

I motion N238 av Lennart Daléus m.fl. (c) begärs i yrkande 4 ett tillkännagivande om att den lönesumma som ger rätt till reducerad arbetsgivaravgift skall beräknas på den årliga lönesumman för att inte missgynna säsonganställningar. För att inte begränsa ungdomars möjlighet till säsongarbeten bör enligt motionärerna nedsättningen beräknas på den årliga lönesumman och inte som i dag göras månadsvis. Även i motion Sk306 yrkande 2 av Lennart Daléus m.fl. (c) begärs ett tillkännagivande om arbetsgivaravgifter för företag med säsongsvariationer.

Utskottets bedömning

Utskottet, som tidigare avstyrkt liknande motionsförslag, senast i betänkande 1997/98:SfU10, vill anföra följande.

Frågan om arbetskraftskostnaderna i trädgårdsnäringen och dessas betydelse i konkurrenshänseende har varit föremål för utredning. I betänkandet En livsmedelsstrategi för Sverige (SOU 1997:167) har Utredningen om livsmedelssektorns omställning och expansion framhållit bl.a. att ett kostnadsavlyft av en del av arbetsgivaravgiften för säsongarbetskraft inom trädgårdsodlingen, vid överväganden om möjliga selektiva branschåtgärder till stöd för en enskild bransch konkurrenssituation, kan vara en sådan möjlig åtgärd. Trädgårdsnäringens strukturella arbetskraftssituation och konkurrenssituation är enligt utredningen så specifik att åtgärder kan motiveras här utan

att behöva skapa prejudikat för en bredare sektor av näringslivet. Utredningen har dock inte lagt fram något preciserat förslag om sänkta arbetsgivaravgifter för trädgårdsnäringen.

Utskottet konstaterar att rätten till förmåner i huvudsak är knuten till bösättning i Sverige medan avgörande för om socialavgifter skall betalas här bl.a. är om arbetet utförs i Sverige och huruvida arbetsgivaren är svensk eller inte. För flertalet andra än EU/EES-medborgare som förvärvsarbetar i Sverige utan att vara bosatta här innebär reglerna att de i princip inte är berättigade till svenska socialförsäkringsförmåner trots att arbetsgivaren måste betala socialavgifter. Utskottet anser att man så långt möjligt bör upprätthålla ett samband mellan socialavgifter och de förmåner som utges från socialförsäkringssystemen och att det förhållandet att socialavgifter tas ut på ersättningar som inte ger rätt förmåner i princip inte är tillfredsställande. Utskottet vill peka på att Utredningen om socialförsäkringens personkrets i betänkandet En lag om socialförsäkringar (SOU 1997:72) föreslagit bl.a. att den som arbetar i Sverige skall vara försäkrad för arbetsbaserade förmåner, dvs. förmåner avsedda att täcka inkomstförluster (t.ex. sjukpenning, rehabiliteringsersättning, föräldrapenning över garantinivån och tillfällig föräldrapenning). Betänkandet är föremål för beredning inom Regeringskansliet och en proposition om socialförsäkringens personkrets är aviserad till april 1999.

Utskottet anser inte att det finns skäl att föregripa regeringens beredning av ovan nämnda utredningsförslag respektive den aviserade propositionen om socialförsäkringens personkrets.

Vad gäller frågan om nedsättning av socialavgifter för företag med säsonganställd personal har redan finansutskottet i betänkande 1996/97:FiU20 uttalat att en ordning med månadsvisa avdrag inte är tillfredsställande. Utskottet delar denna uppfattning och förutsätter att regeringen, om det visar sig möjligt, lägger fram förslag om en årlig avstämning i efterhand.

Utskottet vill tillägga att den ovan redovisade gränsen på 1 000 kr inte har ändrats sedan den 1 januari 1985, vilket också påpekas i motion MJ255 yrkande 2. Detta förhållande kan enligt utskottet dock inte motivera att gränsen höjs eftersom en höjning skulle medföra att arbetstagare som har små inkomster från ett större antal tillfälliga arbetsgivare, t.ex. musiker, skulle få en mycket låg pensionsgrundande inkomst. Med hänsyn till denna effekt kan utskottet inte ställa sig bakom ett krav på en höjning. Därtill kan konstateras att gränsen på 1 000 kr såvitt gäller pensionsgrundande inkomst har överförts till 2 kap. 9 § LIP.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna MJ255 yrkande 2, MJ224 yrkande 32, MJ241 yrkande 4, N238 yrkande 4 och Sk306 yrkande 2.

Ideell föreningsverksamhet

Gällande ordning

Som redovisats i föregående avsnitt skall man vid bestämmande av avgiftsunderlaget bortse från ersättning till en och samme arbetstagare respektive från ersättning för arbete för någon annans räkning om ersättningen under året inte uppgått till 1 000 kr.

Även om ett anställningsförhållande inte föreligger skall enligt 1 kap. 2 § andra stycket SAL den anses som arbetsgivare som utgett ersättning som enligt bl.a. 3 kap. 2 § andra stycket AFL är att hänföra till inkomst av anställning.

Av 3 kap. 2 § andra stycket AFL framgår att man vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst av anställning skall bortse från ersättning som idrottsutövare får från sådan ideell förening som har till huvudsakligt syfte att främja idrottslig verksamhet, om ersättningen från föreningen under året inte kan antas uppgå till minst ett halvt prisbasbelopp.

I fråga om pensionsgrundande inkomst gäller fr.o.m. den 1 januari 1999 enligt 2 kap. 13 § LIP att ersättning som en idrottsutövare fått från en sådan förening som nyss nämnts inte är pensionsgrundande som inkomst av anställning om ersättningen under ett år har understigit ett halvt prisbasbelopp.

Ersättning som utges till en idrottsutövare är således under nyss angivna förutsättningar befriad från avgiftsskyldighet om ersättningen under ett år understiger ett halvt basbelopp. I övriga fall utgör det avgiftsfria beloppet 1 000 kr för ett år.

Motionen

Leif Jakobsson (s) begär i motion Sf231 en översyn av skattelagstiftningen i det syfte som i motionen framförts om skatteregler för föreningsledare. Motionären anser att möjligheten att slippa betala arbetsgivaravgifter på lön motsvarande maximalt ett halvt basbelopp bör gälla all ideell föreningsverksamhet med allmännyttigt syfte och inte bara idrottsföreningar. En teaterledares och fotbollsledares insatser bör enligt motionären värderas lika.

Utskottets bedömning

Utskottet har vid flera tillfällen avstyrkt motionsyrkanden med krav på att i avgiftssammanhang likställa ersättning från annan ideell förening än idrottsförening med ersättning från en idrottsförening, senast i det av riksdagen godkända betänkandet 1997/98:SfU10.

Utskottet har ovan pekat på konsekvensen i pensionshänseende av att höja den avgiftsfria gränsen på 1 000 kr framför allt för arbetstagare med små inkomster från ett större antal tillfälliga arbetsgivare. Samma skäl kan anföras mot att utsträcka den avgiftsfria gränsen på ett halvt basbelopp till att gälla andra ideella föreningar än idrottsföreningar. Med hänsyn således till risken för urholkning av pensionsskyddet för den enskilde kan utskottet inte ställa sig bakom ett sådant krav.

Utskottet vill tillägga att i det nya ålderspensionssystemet kommer varje kronas inkomst under hela livet att få betydelse för det framtida pensionsutfallet. I proposition 1997/98:151 med förslag om ett nytt ålderspensionssystem angavs (s. 203) att särregeln för idrottsutövare därför kan ifrågasättas. Ett slopande av särregeln skulle dock enligt propositionen kräva särskilda överväganden bl.a. när det gäller idrottsföreningars ekonomiska situation.

Som framgår ovan har den aktuella regeln därefter överförs till det reformerade ålderspensionssystemet.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Sf231.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *trädgårdsnäringen*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:MJ224 yrkande 32,
1998/99:MJ241 yrkande 4, 1998/99:MJ255 yrkande 2, 1998/99:N238
yrkande 4 och 1998/99:Sk306 yrkande 2,
res. 1 (m, kd, c)

2. beträffande *ideell föreningsverksamhet*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Sf231.
res. 2 (m, kd)

Stockholm den 2 mars 1999

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Berit Andnor

I beslutet har deltagit: Berit Andnor (s), Margit Gennser (m), Maud Björnemalm (s), Ulla Hoffmann (v), Rose-Marie Frebran (kd), Ulf Kristersson (m), Mariann Ytterberg (s), Gustaf von Essen (m), Lennart Klockare (s), Ronny Olander (s), Carlinge Wisberg (v), Göran Lindblad (m), Kerstin-Maria Stalin (mp), Birgitta Carlsson (c), Mona Berglund Nilsson (s), Kenneth Lantz (kd) och Barbro Westerholm (fp).

Reservationer

1. Trädgårdsnäringen (mom. 1)

Margit Gennser (m), Rose-Marie Frebran (kd), Ulf Kristersson (m), Gustaf von Essen (m), Göran Lindblad (m), Birgitta Carlsson (c) och Kenneth Lantz (kd) anser

dels att den del av utskottets yttrande som i avsnittet Socialavgifter och trädgårdsnäringen börjar med "Utskottet, som" och slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Inom den yrkesmässigt bedrivna trädgårdsodlingen sysselsätts årligen ett stort antal personer under skördearbetet. Under en begränsad tid skall stora volymer av t.ex. jordgubbar och äpplen skördas. Det är i regel svårt och i vissa fall helt omöjligt att klara detta arbete med svensk arbetskraft, varför odlarna i stor utsträckning måste lita till arbetskraft från andra länder men

även till skolungdomar. Trots att dessa inte kan tillgodogöra sig hela trygghetssystemet måste odlarna betala fulla socialavgifter för denna arbetskraft. Näringar med stora säsongsvariationer missgynnas dessutom av att de inte kan tillgodoräkna sig samma arbetsgivaravgiftssänkning som andra företag. Reglerna måste omgående ändras så att lönesumman beräknas på den årliga lönesumman och inte som i dag på en månadsvis lönesumma (motsvarande högst en tolfedel av 850 000 kr).

När man jämför arbetskraftskostnaderna för skördearbetskraft i Sverige med kostnaderna i EU-länderna kan man konstatera att arbetsgivaravgifterna för säsonganställd personal i de flesta EU-länderna är kraftigt reducerad. Eftersom detta innebär en betydande konkurrensfaktor bör enligt utskottets mening en översyn göras av möjligheterna till nedsättning av arbetsgivaravgifterna eller till särskilda undantag för erläggande av sådana avgifter för säsongmässig skördearbetskraft. Vidare bör frågan om en höjning av den avgiftsfria gränsen på 1 000 kr utredas. Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *trädgårdsnäringen*

att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99: MJ224 yrkande 32, 1998/99: MJ241 yrkande 4, 1998/99: MJ255 yrkande 2, 1998/99: N238 yrkande 4 och 1998/99: Sk306 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Ideell föreningsverksamhet (mom. 2)

Margit Gennser (m), Rose-Marie Frebran (kd), Ulf Kristersson (m), Gustaf von Essen (m), Göran Lindblad (m) och Kenneth Lantz (kd) anser

dels att den del av utskottets yttrande som i avsnittet Ideell föreningsverksamhet börjar med "Utskottet har" och slutar med "motion Sf231" bort ha följande lydelse:

Ersättning som utges till en idrottsutövare eller en idrottsledare är under vissa förutsättningar befriad från avgiftsskyldighet om ersättningen under ett år understiger ett halvt basbelopp. Utskottet konstaterar att det finns en stor grupp ungdomar som söker sig till annan verksamhet än idrottsrörelsen. Det borde enligt utskottet vara naturligt att behandla alla ungdomar lika. Med hänsyn härtill och då även en teaterledares och en fotbollsledares insats bör värderas lika anser utskottet att också det övriga föreningslivet som uppfyller kravet på allmännyttig förening bör omfattas av samma regler som idrottsföreningarna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *ideell föreningsverksamhet*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99: Sf231 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.